

Bohumír Prokůpek a kol.: Národní park Podyjí

Po několikaleté přípravě, přerušené bohužel i nečekaným úmrtím hlavního autora, fotografa Bohumíra Prokůpka, dostává se konečně do našich knihkupectví dlouho očekávaná monumentální publikace o národním parku Podyjí. Jde o dílo neobyčejného rozsahu a záběru, které si vyžádalo zvláštní formát, zejména proto, že záměrem bylo podat kromě ucelené textové informace o jedinečném území i umělecký pohled na tuto krajinu okem jejího znalce a zároveň poetického milovníka B. Prokůpka (viz také článek na str. 23–24). Právě zařazení několika desítek jeho velkoformátových černobílých i barevných fotografií vedlo k volbě čtvercového formátu (zhruba 30 × 30 cm), vytištění na křídovém papíře a především k rozdělení celé publikace do dvou objemných svazků o 112 a 276 stranách. Dostáváme tak do rukou velmi cenné jubilejní dílo, shrnující zatím neúplnější soubor uměleckých fotografií i odborných, ochranných a historických informací o přírodní krajině na pomezí jihozápadní Moravy a severního Rakouska. Tak široký záběr několika různých pohledů na Podyjí tato publikace určitě splňuje, navíc je i důstojným uměleckým odkazem hlavního autora. Nicméně trochu vybočuje ze standardu běžných ochranných publikací, což se projevuje i na její vyšší ceně.

Máme před sebou dvě knihy ve společném obalu. První se nejvíce vymyká z publikací o našich přírodních parcích. Ukazuje svéráznou krajinu Podyjí okem umělce, ale zároveň zaslíbeného znalce v souboru černobílých fotografií. Spolu s básnickým úvodem bitovského „pouštevnicka“ a básníka Jiřího Kuběny představuje Prokůpek zamyšlenou a vědoucí črtou svou vidinu – zamýšlí se nad počátkem Dyje kdesi na Českomoravské vrchovině, vydává se s ní na dlouhé pouti od rakouských hranic národním parkem Podyjí a končí v panonské oblasti u soutoku s Moravou a vzdálenějším Dunajem. I když je to spíše poetický popis, je natolik reálný a vizuálně dokumentovaný, že zaujme i jinak uvažujícího čtenáře. Nicméně běžný znalec a milovník přírody tu nachází snad jen trochu odlišný pohled do podjyjské přírody a seznamuje se s typickými stromy, rostlinami a detaily, které by jinak mjel. Zajímaví živočišní obyvatelé tu bohužel chybějí – ty specialista tradiční „dřevěně“ kamery zachytit nemohl. Nicméně takto pojatý pohled na širokou oblast Podyjí, v jehož centru se národní park nachází, má svou cenu rovněž pro ty, kteří v parku hledají poznatky a poučení o místní přírodě. Nacházejí tu totiž široké výhledy a zároveň detaily a uvědomují si tak, že krajina chráněná především pro své přírodní hodnoty je nejen krásná, ale může být zcela rozdílně vnímána, chápána a oceňována. Snad i to, že krajina má svou

1 Řeka Dyje pod Šobesem. Národní park Podyjí. Foto B. Prokůpek, s laskavým svolením dědiců

specifickou duši, která možná někdy, nebo většinou není vidět. Je logické, že první část uzavírá stručné curriculum vitae hlavního autora B. Prokůpka a doslov historika umění a kurátora fotografické sbírky Moravské galerie v Brně Antonína Dufka.

Pro návštěvníky hledající v Podyjí především jinde nevídanou přírodu je významnější druhá kniha. Opět dominuje mistrovské a zároveň poetické umění Prokůpkovo – zařazením tentokrát barevných snímků krajiny a jejich detailů, v nichž už jsou výrazně zastoupeny vzácné a typické rostliny. I zde je však krajina vnímána jako celek – ve své rozmanitosti, včetně současných i minulých obyvatel a jejich výtvorů, jimiž krajinu měnili k lepšímu, aniž by porušili její přírodní ráz. Do historie národního parku určitě patří lidské stavby – kapličky, kostelíky i obyčejná stavení, vesnické dvorky a typické sklípky a stodoly, které jsou pozůstatkem dřívějších aktivit místních obyvatel. Že to byla vždy krajina na pomezí německého a českého osídlení, ukazuje i zdánlivý detail zapomenuté archaické mlátičky z dílny Smrčkovy továrny v Moravských Budějovicích v kontrastu s tvářemi nedávných německých obyvatel ze hřbitova v Podmýchách. Složitou a zatím nedostatečně známou dávnou historií dokumentují snímky archeologických artefaktů z různých období a také památek z pozdější a známější historie.

Druhá kniha navíc obsahuje právě to, co od publikace většina zájemců očekává – ucelené informace o historii přírody a osíd-

lení Podyjí, napsané kolektivem 20 odborníků a nejlepších znalců této oblasti. Text je na současné odborné úrovni, komplexní a plný potřebných dat podaných přístupnou formou. V tomto asi 200stránkovém oddílu je na prvním místě pojednána příroda NP Podyjí, počínaje geologickou charakteristikou, dále souhrnem vegetačních typů, podrobným popisem lesů, floristikou a faunistickou charakteristikou s bohatým výčtem typických a chráněných druhů. Oddíl uzavírá obsáhlá kapitola zaměřená na ochrannou problematiku s cenným přehledem významných chráněných území parku a jeho nejbližšího okolí i historii vývoje ochranných snah v tomto prostoru. I když uvedené informace mají formu čtivých esejů, jsou díky abecednímu řazení příslušných jevů a termínů snadno dohledatelné.

Textový soubor doplňuje přehled historie osídlení a dopadu činnosti člověka na vývoj přírodní krajiny. Takový pohled zpravidla u podobných publikací chybí, neboť chráněné oblasti bývají běžně vnímány jako rezervace nebo spíše rezidua přírody bez bližšího kontaktu a vlivu okolního osídleného území. Působení člověka v naší dlouho a hustě osídlené krajině se však už projevilo a dále projevuje všude, chráněná území nevyjímaje. To je nejvíce patrné právě ve středním Podyjí, na okrajích intenzivně zemědělsky využívané moravské nížiny a navazujícího předpolí lesní pahorkatiny hercynika. Ostatně o NP Podyjí je známo, že se mnohé jeho přírodní kvality vytvářely právě za spoluúčasti dlouhodobé lidské činnosti. Tento vztah v knize dokládají údaje o prehistorickém a pozdějším historickém vývoji širší oblasti a speciálně ho upřesňuje jedna ze závěrečných kapitol, ukazující přímo na vliv člověka. Text uceluje soubor místopisných a historických dat, jaký v této úplnosti a aktuálnosti sotva kde jinde najdeme.

Závěrem je třeba ocenit snahu všech autorů a editorů a zejména Správu NP Podyjí, že iniciovali a dopracovali vydání tak nevěšdní knihy a realizovali původní záměr jejího autora. NP Podyjí získal cennou reprezentační publikaci, jakou zatím nemají k dispozici jiné naše mnohem starší a známější národní parky. Je tedy třeba zvláště vyzdvihnout široký záběr, který všestranně přibližuje přírodu nejmenšího národního parku České republiky a také zajímavosti a historické peripetie pohraničního regionu. Neměla by chybět v knihovně žádného zájemce o naši přírodu, zejména ne u stálých místních návštěvníků parku a turisticky lákavého území jižní Moravy. Najde tam vše potřebné a navíc rozsáhlou galerii prvotřídních fotografií.

**Vydala Správa NP Podyjí
v nakladatelství ASCO – spol. s r. o.,
Praha 2012, 112 a 276 str., německá
a anglická verze na vložném
elektronickém nosiči.
Doporučená cena 1 199 Kč**